

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 10 mart 2011. god.
Ref. br.: AGJ90/11

Presuda

u

slučajevima br.

**KI 08/10, KI 16/10, KI 22/10, KI 24/10, KI 27/10, KI 36/10, KI 41/10, KI 42/10,
KI 45/10, KI 53/10, KI 54/10, KI 56/10, KI 57/10, KI 58/10, KI 59/10, KI 60/10,
KI 61/10, KI 63/10, KI 64/10, KI 65/10, KI 66/10, KI 67/10, KI 68/10 KI 71/10, KI
74/10, KI 76/10**

podnosioci zahteva

Isuf Mërlaku i 25 bivših radnika Energetske korporacije Kosova

Razmatranje ustavnosti 26 individualnih presuda

Vrhovnog suda Republike Kosovo

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

U sastavu:

Enver Hasani, predsednik
Kadri Kryeziu, zamenik predsednika
Robert Carolan, sudija
Altay Suroy, sudija
Almiro Rodrigues, sudija
Snezhana Botusharova, sudija
Ivan Čukalović, sudija
Gjyljeta Mushkolaj, sudija i
Iliriana Islami, sudija

UVOD

1. Ova presuda obuhvata zahteve koje su Ustavnom sudu podneli dole navedeni podnosioci zahteva, odnosno 26 (dvadeset šest) bivših radnika Energetske korporacije Kosova (EKK) između januara 2010. god. i avgusta 2010. god.
2. Ovi predmeti su slični predmetu KI br. 40/09, „Imer Ibrahim i 48 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova protiv 49 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“ i „Gani Prokshi i 15 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova protiv 16 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“. Ustavni sud je zaključio da je došlo do povrede člana 46. Ustava Republike Kosovo (Zaštita imovine) u vezi sa članom 1. Protokola 1. Evropske povelje o ljudskim pravima, i da je došlo do povrede člana 31. Ustava (Pravo na pravično i nepristrasno suđenje) u vezi sa članom 6. Evropske povelje o ljudskim pravima u pogledu nekih podnosilaca zahteva. Sledstveno tome, odlučeno je da se ponište presude koje je doneo Vrhovni sud u predmetima podnosilaca zahteva i da se predmeti vrate Vrhovnom sudu na ponovno razmatranje u skladu sa presudom ovog Suda (vidi presude Ustavnog suda od 23. juna 2010. godine i 18. oktobra 2010. god.).

Podnosioci zahteva u ovom predmetu su:

1. KI 08/10 Isuf Mërlaku,
 2. KI 16/10 Ragip Berisha,
 3. KI 22/10 Bedri Berisha,
 4. KI 24/10 Ajvaz Krasniqi,
 5. KI 27/10 Rasim Klinaku,
 6. KI 36/10 Ali Tahiri,
 7. KI 41/10 Smajl Grajqevci,
 8. KI 42/10 Sherif Pllana,
 9. KI 45/10 Hasan Shala,
 10. KI 53/10 Azem Fetahu,
 11. KI 54/10 Zenel Bajgora,
 12. KI 56/10 Vjollca Shala,
 13. KI 57/10 Agim Visoka,
 14. KI 58/10 Amit Krasniqi,
 15. KI 59/10 Shaban Igrishta,
 16. KI 60/10 Havë Islami,
 17. KI 61/10 Ramush Shala,
 18. KI 63/10 Halil Vrella,
 19. KI 64/10 Hamdi Haxha,
 20. KI 65/10 Gani Sahiti,
 21. KI 66/10 Zoja Sollova,
 22. KI 67/10 Isa Hajdari,
 23. KI 68/10 Hajrije Sadiku,
 24. KI 71/10 Blerim Hatipi,
 25. KI 74/10 Time Bekaj,
 26. KI 76/10 Ilaz Halili,
3. U ovoj presudi, radi lakšeg oslovljavanja podnosioci zahteva se mogu kolektivno nazvati „dvadeset šestoro (26) bivših radnika Energetske korporacije Kosova (EKK).“

Podnosioci zahteva osporavaju presude Vrhovnog suda Kosova, donete u sledećim predmetima:

1. Isuf Mërlaku, Rev.br. 338/2008 od 11.02.2009.

2. Ragip Berisha, Rev.br. 63/2009 od 11.02.2009.
3. Bedri Berisha, Rev.br. 145/2008 od 13.04.2009.
4. Ajvaz Krasniqi, Rev.br. 549/2008 od 10.03.2008.
5. Rasim Klinaku, Rev.br. 470/2008 od 23.02.2009.
6. Ali Tahiri, Rev.br. 271/2009 od 15.07.2009.
7. Smajl Grajqevci, Rev.br. 41/10 od 23.02.2009.
8. Sherif Pllana, Rev.br. 207/2009 od 29.06.2009.
9. Hasan Shala, Rev.br. 45/2010 od 23.02.2009.
10. Azem Fetahu, Rev.br. 38/2010 od 09.06.2010.
11. Zenel Bajgora, Rev.br. 152/2009 od 13.04.2010.
12. Vjollca Shala, Rev.br. 452/2008 od 23.02.2009.
13. Agim Visoka, Rev.br. 57/2010 od 23.06.2009.
14. Amit Krasniqi, Rev.br. 67/2008 od 10.02.2009.
15. Shaban Igrishta, Rev.br. 442/2008 od 11.02.2009.
16. Havë Islami, Rev.br. 154/2009 od 27.04.2009.
17. Ramush Shala, Rev.br. 223/2008 od 27.01.2009.
18. Halil Vrella, Rev.br. 252/2008 od 10.02.2009.
19. Hamdi Haxha, Rev.br. 66/2009 od 11.02.2009.
20. Gani Sahiti, Rev.br. 65/2009 od 16.03.2010.
21. Zoja Sollova, Rev.br. 103/2009 od 17.03.2009.
22. Isa Hajdari, Rev.br. 469/09 od 10/03/2010.
23. Hajrije Sadiku, Rev.br. 137/2008 od 27.01.2009.
24. Blerim Hatipi, Rev.br. 542/2008 od 23.02.2009.
25. Time Bekaj, Rev.br. 42/2009 od 11.02.2009.
26. Ilaz Halili, Rev.br. 432/2008 od 10.02.2009.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar ovog zahteva obuhvata ocenu ustavnosti individualnih presuda koje je doneo Vrhovni sud Republike Kosovo u dvadeset šest (26) individualnih predmeta podnosilaca zahteva protiv EKK-a, kako je navedeno gore.

Pravni osnov

5. Zahtev se zasniva na članu 113. Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav), članu 20. Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i članu 55. Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik o radu).

Kratak pregled činjenica kako su strane navele

6. Činjenice ovih zahteva su slične onima u slučaju „Imer Ibrahim i 48 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova protiv 49 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“ i „Gani Prokshi i 15 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova protiv 16 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“, vidi presude Ustavnog suda Kosova (u daljem tekstu: slučaj „Ibrahimi i drugi“ od 23. juna 2010. god. i „slučaj Prokshi i drugi“ od 18. oktobra 2010. god.).
7. Svaki podnosilac zahteva u ovom slučaju je tokom 2001. i 2002. godine, kao i podnosioci zahteva iz navedene presude od 23. juna 2010. godine, potpisao sporazum o privremenoj naknadi plate za prekid radnog odnosa sa svojim poslodavcem EKK-om. Ti sporazumi su u suštini isti.
8. Član 1. sporazuma predviđa da, u skladu sa članom 18. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju na Kosovu (Službeni list Socijalističke Autonomne Pokrajine

Kosova br. 26/86 i 11/88) i zaključkom Invalidske komisije EKK-a, korisnik (tj. svaki od podnosioca zahteva) ima pravo na privremenu naknadu zbog prevremenog prekida radnog odnosa do uspostavljanja i funkcionisanja kosovskog fonda za penzijsko-invalidsko osiguranje.

9. Član 2. sporazuma predviđa da mesečni iznos koji se isplaćuje svakom podnosiocu zahteva iznosi 206 nemačkih maraka.
10. Član 3. predviđa da će „isplata prestati dana kada kosovski fond za penzijsko i invalidsko osiguranje otpočne sa radom. Od tog dana, korisnik svoja prava može ostvariti u kosovskom fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje, a EKK je oslobođena odgovornosti prema korisniku, u skladu sa ovim sporazumom“.
11. Izvršni odbor EKK je 1. novembra 2002. god. usvojio odluku o uspostavljanju penzijskog fonda, u skladu sa odredbama Uredbe UNMIK-a br. 2001/30 o penzijama na Kosovu. Član 3. te odluke predviđa sledeće: „Penzijski fond nastavlja da postoji na neodređeno vreme, shodno uslovima i odgovornostima definisanim zakonima o penziji, koje usvaja Odbor za penzijski fond EKK-a, u skladu sa ovom odlukom, ili dok zakonski uslovi za postojanje i funkcionisanje fonda ne budu u skladu sa penzijskim propisima ili pravilima koje usvoji BAK.“.
12. Izvršni odbor EKK-a je 25. jula 2006. god. poništio gore navedenu odluku o uspostavljanju dopunskog penzijskog fonda i prekinuo je finansiranje i funkcionisanje dopunskog penzijskog fonda, sa početkom od 31. jula 2006. god. Prema odluci od 25. jula 2006. godine, svim korisnicima je zagarantovana celokupna isplata u skladu sa Statutom Fonda. Osim toga, ukupne obaveze prema korisnicima iznosile su 2.395.487 evra, bankarski depoziti su iznosili 3.677.383 evra i da su sredstva preostala nakon obaveza iznosila 1.281.487 evra. Odluka navodi da će radnici EKK-a za koje Ministarstvo rada i socijalne zaštite potvrdi da su radno nesposobni uživati prava koja predviđa Ministarstvo. EKK je 14. novembra 2006. god. obavestila Centralni bankarski organ da je „odluka o ukidanju penzijskog fonda EKK-a zasnovana na odluci Izvršnog odbora EKK-a i Odluci Odbora za upravljanje penzijama... zbog finansijskog rizika koji šema donosi za EKK u budućnosti“.
13. Prema navodima podnosioca zahteva, EKK je prekinula isplatu predviđenu sporazumima od leta 2006. god. bez ikakvog obaveštenja. Podnosioci zahteva tvrde da je takvo postupanje protivno potpisanim sporazumima.
14. Takođe, podnosioci zahteva tvrde da je opšte poznato da kosovski fond za penzijsko i invalidsko osiguranje još uvek nije uspostavljen.
15. Sa druge strane, u prvobitnom predmetu, EKK osporava navode podnosioca zahteva, tvrdeći da je bilo opšte poznato da Fond za invalidsko i penzijsko osiguranje funkcionise još od 1. januara 2004. god.
16. Prema navodima EKK-a, podnosioci zahteva su automatski uključeni u nacionalnu šemu za invalidsko osiguranje u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2003/40 o proglašenju Zakona o invalidskim penzijama na Kosovu (Zakon br. 2003/23).
17. EKK je dodatno tvrdila da je 31. avgusta 2006. god. objavila obaveštenje kojim su svi korisnici dopunskog fonda EKK-a obavešteni da se fond ukida. Isto obaveštenje potvrđuje da je svim korisnicima zagarantovana celokupna isplata u skladu sa Statutom DFPO, naime isplata za 60 meseci ili dok korisnici ne napune 65 godina, shodno Odluci Odbora za upravljanje penzijskim fondom, od 29. avgusta 2006. god.

18. EKK je dodatno tvrdila da podnosioci zahteva nisu osporavali uputstva za invalidsku penziju, niti potpis za rano prekidanje radnog odnosa shodno zaključku Invalidske komisije.
19. Podnosioci zahteva su tužili EKK pred Opštinskim sudom u Prištini, zahtevajući od Suda da naloži EKK-u isplatu neisplaćene naknade i da nastavi da plaća 105 evra (jednako 206 nemačkih maraka) do sticanja uslova za prekid isplate.
20. Opštinski sud u Prištini je usvojio tužbe podnosilaca zahteva i naložio novčanu nadoknadu. Opštinski sud u Prištini je zaključio (npr.: presuda C.br. 445/2006, od 19. juna 2007. god. u slučaju prvog podnosioca zahteva, Isuf Mërlaku) da uslovi predviđeni članom 3. sporazuma nisu ispunjeni. Član 3. sporazuma predviđa novčanu nadoknadu dok podnosilac zahteva ne ostvari svoje pravo, „što podrazumeva pravo na penzionu šemu, koje tužilac ne može da ostvari jer nije napunio 65 godina“.
21. Opštinski sud, u gore citiranoj presudi, dalje navodi da se isplata nadoknade ne može povezati sa odredbama Statuta o dopunskoj penziji, pošto su sporazumi ranije potpisani a Statut ne predviđa da ranije sklopljeni sporazumi prestaju da važe. Takođe, taj Sud je objasnio da u skladu sa članom 262. Zakona o obligacionim odnosima poverenik (tj. podnosilac zahteva) ima pravo da traži ispunjenje obaveze, dok je dužnik (tj. EKK) u obavezi da ispuni takvu obavezu.
22. EKK je izjavila žalbu na presude Opštinskog suda Okružnom sudu, tvrdeći, između ostalog, da presuda Opštinskog suda nije pravična jer su sporazumi sa podnosiocima zahteva potpisani zbog invaliditeta podnosilaca zahteva i da oni ne mogu da traže produžetak radnog odnosa zbog svog invaliditeta.
23. EKK je ponovila da je sud u obavezi da odluči u skladu sa Uredbom UNMIK-a 2003/40 o proglašenju Zakona o invalidskim penzijama prema kojoj podnosioci zahteva imaju pravo na invalidsku penziju.
24. Okružni sud u Prištini je odbacio žalbe EKK-a i zaključio da su njeni podnesci neosnovani.
25. EKK je tražila reviziju od Vrhovnog suda zbog navodno grubog kršenja Zakona o parničnom postupku i pogrešne primene materijalnog prava (npr: Revizija EKK, od 27. januara 2009. godine, u predmetu prvog navedenog podnosioca zahteva, Isufa Mërlakua). Ponovila je da podnosioci zahteva imaju pravo na penziju, kako je predviđeno Zakonom 2003/40 i da je nastavila da isplaćuje mesečnu naknadu iz humanitarnih razloga i nakon što je Zakon stupio na snagu. Tvrdila je da starosno doba podnosioca zahteva nije relevantno, već da je njegov invaliditet relevantan.
26. Vrhovni sud je prihvatio reviziju EKK-a i poništio je presude Okružnog suda i Opštinskog suda u Prištini, a tužbe podnosilaca zahteva odbacio kao neosnovane.
27. Vrhovni sud je tvrdio da je način prekida radnog odnosa bio zakonit, shodno članu 11. stavu 1. Uredbe UNMIK-a 2001/27 o Zakonu o osnovnom radu na Kosovu.
28. U svojoj presudi u predmetu prvog podnosioca zahteva, Isufa Mërlakua, Rev.Br. 338/2008, od 11. februara 2009. godine, Vrhovni sud je izjavio sledeće: „Uzimajući u obzir nespornu činjenicu da je tužena strana ispunila obaveze prema tužitelju, koja isplaćuje naknadu za platu u skladu sa navedenim periodom, odnosno do uspostavljanja i funkcionisanja kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, počevši od 1. januara 2004. godine, sud zaključuje da je tužena strana ispunila obaveze predviđene sporazumom. Samim tim, sud smatra da su navodi tužitelja da je tužena strana u obavezi

da mu isplati privremenu naknadu za platu posle uspostavljanja kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje neosnovani jer su ugovorne strane do sticanja uslova za rešenje – uspostavljanja navedenog fonda, ispunile svoje ugovorene obaveze...”

29. Kosovsko Ministarstvo rada i socijalne zaštite je 15. maja 2009. god. obavestilo podnosiocima zahteva o sledećem: „Zaključak Vrhovnog suda Kosova, u svom obrazloženju npr.: presude Rev. I br. 208/2008, da u Republici Kosovo postoji Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje koji funkcioniše od 1. januara 2004. god. nije tačan i neosnovan je. Dajući ovu izjavu, imamo u obzir činjenicu da Uredba UNMIK-a 2003/40 proglašava Zakon br. 2003/213 o penzijama za lica sa ograničenim sposobnostima na Kosovu, kojom se za trajno nesposobna lica reguliše da mogu koristiti ovu šemu u skladu sa uslovima i kriterijumima predviđenim ovim zakonom. Stoga, dozvolite mi da podvučem da odredbe ovog Zakona ne predviđaju uspostavljanje fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje u zemlji. Uspostavljanje fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje u Republici Kosovo predviđeno je odredbama Zakona o penzijskim i invalidskim fondovima, koji je u fazi izrade i usvajanja u Vladi Kosova.“. Isto obaveštenje, u vreme kada je napisano, između ostalog objašnjava da postoji „invalidska penzija koja iznosi 45 evra kako je regulisano Zakonom o invalidskim penzijama (korisnici su sva lica sa potpunim i trajnim invaliditetom)“ kao i „penzije definisane doprinosom, u iznosu od 82 evra, koji je regulisan odlukom Vlade (korisnici su svi penzioneri koji su dostigli starosnu granicu od 65 godina i koji imaju najmanje 15 godina radnog iskustva)“.

Žalbeni navodi

30. Podnosioci zahteva se žale da su njihova prava prekršena jer je EKK jednostrano poništila njihove sporazume, iako uslov propisan članom 3. (uspostavljanje kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje) nije ispunjen. Podnosioci zahteva dalje tvrde da nisu dobili pravni lek za takvo kršenje pred redovnim sudovima. Iako se nijedan od podnosilaca zahteva ne žali eksplicitno na kršenje Evropske povelje o ljudskim pravima (EPLJP), iz podnesaka podnosilaca zahteva vidi se da su predmet njihovih zahteva imovinska prava (kako je zagarantovano članom 1. Protokola 1. EPLJP) kao i njihovo pravo na pravično suđenje (kako je zagarantovano članom 6. EPLJP).

Kratak opis postupka pred Sudom

31. Između januara 2009. god. i avgusta 2010. godine, svaki podnosilac zahteva je pojedinačno podneo zahtev Ustavnom sudu. Predsednik Suda je odredio sudiju Kadrija Kryeziua kao sudiju izvestioca i imenovao sudsko veće za razmatranje u sastavu sudija Altay Suroy (predsedavajući), Enver Hasani i Iliriana Islami.
32. Ustavni sud je 17. avgusta 2010. god. obavestio Vrhovni sud, u skladu sa članom 26. Zakona, da su ti podnosioci zahteva osporavali individualne presude koje je doneo Vrhovni sud.
33. Ustavni sud je 18. avgusta 2010. god. obavestio EKK, kao zainteresovanu stranu, o podnošenju gore navedenih zahteva.
34. EKK je odgovorila pismeno 1. oktobra 2010. god. izjavljujući da su svi gore navedeni slučajevi identični slučaju KI 40/09 i da je već iznela svoje komentara na javnoj raspravi održanoj 30. aprila 2010. god. povodom slučaja KI 40/09. EKK je istim povodom osporila i suštinu presuda koje je Ustavni sud doneo u slučaju „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“ tvrdeći da nije postojala povreda Ustava.
35. Ustavni sud nikada nije dobio odgovor Vrhovnog suda.

36. Nakon što je 13. decembra 2010. god. razmotrilo izveštaj sudije izvestioca, Kadria Kryeziua, Veće za razmatranje, u sastavu sudija Altay Suroy, Enver Hasani i Iliriana Islami je Sudu u punom sastavu iznelo preporuku o prihvatljivosti zahteva.

Prihvatljivost

37. Kako je odlučeno u slučajevima „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“, na šta je već ukazano, da bi mogao da reši zahtev podnosilaca zahteva Ustavni sud prvo mora da ispita da li su podnosioci zahteva zadovoljili uslove prihvatljivosti, određene Ustavom.

38. U vezi sa tim, Sud upućuje na član 113. stav 7. Ustava, koji predviđa:

„Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom.“;

i član 47. stav 2. Zakona, koji predviđa:

„Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.“.

39. Sud mora dalje da razmotri da li su podnosioci zahteva svoj zahtev podneli u roku od četiri meseca kako je propisano članom 49. Zakona. Sa tim u vezi, Ustavni sud upućuje na član 49. Zakona, koji predviđa:

„Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku. U svim ostalim slučajevima, rok počinje na dan javnog objavljivanja odluke ili akta...“.

40. Sud napominje da u datom slučaju, kao i u slučajevima „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“, podnosioci zahteva još uvek trpe štetu jednostranog poništenja sporazuma koje su potpisali sa EKK-om. Oni iznose istu tvrdnju kao i prethodni podnosioci zahteva da je dokazano da fond za penzijsko i invalidsko osiguranje do danas nije uspostavljen. Stoga, radi se o kontinuiranoj situaciji. S obzirom da okolnosti na koje se podnosioci zahteva žale i dalje postoje, rok od četiri meseca kako je propisano članom 49. Zakona ne važi za ove predmete.

41. Ustavni sud je svestan da su neki od podnosilaca zahteva imali više od 65 godina u vreme podnošenja zahteva ovom Sudu.

42. Ti podnosioci zahteva su: Ajvaz Krasniqi (1945), Rasim Klinaku (1944), Sherif Pllana (1945), Halil Vrella (1945) i Ilaz Haliti (1945).

43. Ustavni sud napominje da u skladu sa obaveštenjem koje je izdalo Ministarstvo rada i socijalne zaštite 15. maja 2009. godine, lica koja su dostigla starosnu granicu od 65 godina za penzionisanje i koja imaju najmanje 15 godina radnog iskustva, imaju pravo na penziju u mesečnom iznosu od 82 evra. Suštinu ovog obaveštenja potvrdilo je Ministarstvo na javnoj raspravi koju je Ustavni sud održao 30. aprila 2010. god. u slučaju „Ibrahimi i drugi“.

44. Sledstveno tome, proizilazi da gore navedeni podnosioci zahteva imaju pravo na penziju od trenutka kada su napunili 65 godina.

45. Međutim, njihova žalba u vezi sa neisplaćenom naknadom za period pre tog momenta, na račun kontinuirane situacije, ostaje na razmatranju.

46. Stoga su zahtevi Ajvaza Krasniqija, Rasima Klinakua, Sherifa Pllane, Halila Vrelle i Ilaza Halirija delimično prihvatljivi.
47. Što se tiče ostalih podnosilaca zahteva, Ustavni sud ne nalazi razlog da ne prihvati zahteve.
48. Sud dalje smatra da je prikladno da se zahtevi spoje, shodno pravilu 37. Poslovnika o radu.

Meritum

49. Sud podseća na svoje presude od 23. juna 2010. god. i 18. oktobra donete u prethodnim slučajevima EKK-a, u kojima je zaključeno da je došlo do povrede člana 46. Ustava Republike Kosovo (Zaštita imovine), u vezi sa članom 1. Protokola 1. Evropske povelje o ljudskim pravima, kao i to da je došlo do povrede člana 31. Ustava (Pravo na pravično i nepristrasno suđenje), u vezi sa članom 6. Evropske povelje o ljudskim pravima u pogledu istih podnosilaca zahteva. Sledstveno tome, odlučeno je da se presude koje je doneo Vrhovni sud u predmetima podnosilaca zahteva ponište i presude Vrhovnog suda vrate na ponovno razmatranje u saglasnosti sa presudom ovog Suda.

i. u pogledu zaštite imovine

50. Podnosioci zahteva se žale da su njihova prava prekršena jer je EKK jednostrano poništila njihove sporazume iako uslovi propisani članom 3. (tj. uspostavljanje kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje) nisu ispunjeni. U suštini, podnosioci zahteva tvrde da su povređena njihova imovinska prava
51. Na početku, trebalo bi imati u vidu sledeće zakonske odredbe:

Član 53. Ustava

„Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava.“

Član 46. [Zaštita imovine] Ustava predviđa sledeće

„1. Garantuje se pravo na imovinu.

2. Korišćenje imovine je regulisano zakonom, u skladu sa javnim interesom.

3. Niko se ne može arbitrarno lišiti lične imovine. Republika Kosovo ili javne vlasti Republike Kosovo mogu izvršiti eksproprijaciju imovine ako je ista u skladu sa zakonom, ako je neophodna ili adekvatna za postizanje javnih ciljeva ili podržavanje javnog interesa, a za koju se vrši neposredna adekvatna kompenzacija licu ili licima, imovina kojih se ekspropriše.“

Član 1. Protokola br. 1. Evropske povelje o ljudskim pravima predviđa:

„Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na mirno uživanje svog zanimanja. Nikome se ne sme uskratiti posed, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom, i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne štete pravu države da sprovodi takve zakone, kada smatra da je to potrebno radi kontrole korišćenja imovine u skladu sa opštim interesom, ili da bi se obezbedila naplata poreza ili drugih doprinosa ili kazni.“

52. U skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava, podnosilac zahteva može da upućuje na povredu člana 1. Protokola br. 1. samo u pogledu spornih odluka u vezi sa njegovim „posedom“ u okviru značenja ove odredbe.
53. Zatim, „posed“ može predstavljati bilo „postojeći posed“ bilo imovinu, uključujući potraživanja, u pogledu kojih podnosilac zahteva može tvrditi da ima bar „legitimno očekivanje“ za pribavljanje delotvornog uživanja imovinskog prava. Suprotno tome, nada da će se priznati imovinsko pravo koje je bilo nemoguće uživati delotvorno, ne može se smatrati „posedom“ u okviru značenja člana 1. Protokola br. 1, niti uslovno potraživanje koje prestaje kao rezultat neispunjenja uslova“ (vidi slučaj „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“; vidi takođe, Princ Hans-Adam II od Lihtenštajna protiv Nemačke, br. 42527/98, stavovi 82-83, ESLJP 2001-VIII; i Gratzinger i Gratzingerova protiv Republike Češke (odluka) [GC], br. 39794/98, stav 69, ESLJP 2002-VII).
54. Stvar koja se mora ispitati u svakom slučaju jeste da li okolnosti slučaja, gledano u celini, upućuju na materijalni interes podnosioca zahteva, koji je zaštićen članom 1. Protokola 1. EPLJP-a (vidi slučaj „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“).
55. Ustavni sud konstatuje da su, u vreme kada su zaključeni sporazumi između podnosioca zahteva i EKK-a, takve vrste sporazuma regulisane Zakonom o ugovorima i šteti (Zakon o obligacionim odnosima) objavljenom u Službenom listu SFRJ 29/1978 a izmenjenom u 39/1985, 45/1989, 57/1989.

Član 74. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima predviđa sledeće:

„Nakon zaključenja pod raskidnim uslovom, ugovor prestaje da važi nakon što takav uslov postane važeći.“

56. Stoga, suštinska stvar je da li je raskidni uslov pod kojim su sporazumi potpisani ispoštovan. Odgovor na to pitanje omogućiće Ustavnom sudu da proceni da li okolnosti ovog slučaja, gledano u celini, upućuju na materijalni interes podnosioca zahteva, koji je zaštićen članom 1. Protokola br. 1 EPLJP.
57. Ustavni sud konstatuje da je jasno na osnovu dokumenata, i nesporno između strana, da „raskidni uslov“ po kojem su sporazumi potpisani predstavlja uspostavljanje i funkcionisanje kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje.
58. U tom pogledu, Ustavni sud, takođe konstatuje da je prema navodima Ministarstva rada i socijalne zaštite, uspostavljanje fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje trebalo da se predvidi Zakonom o fondovima za penzijsko i invalidsko osiguranje. On je u fazi izrade i usvajanja u Vladi Kosova.
59. Ustavni sud smatra da su podnosioci zahteva, kada su potpisivali sporazume sa EKK-om, imali legitimno očekivanje da će imati pravo na mesečnu naknadu u iznosu od 105 evra do uspostavljanja fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje.
60. Takvo legitimno očekivanje zagantovano je članom 1. Protokola br. 1 Povelje, njegov karakter je konkretan a ne čista nada i zasniva se na zakonskoj odredbi ili pravnom aktu, tj. sporazumu sa EKK-om (slučaj „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“; takođe, *mutatis mutandis* Gratzinger i Gratzingerova protiv Republike Češke (odluka), br. 38794/98, stav 73, ESLJP 2002-VII).
61. Stoga, Ustavni sud smatra da podnosioci zahteva imaju „legitimno očekivanje“ da će se njihov zahtev rešavati u skladu sa važećim zakonima, posebno gore navedene odredbe

Zakona o obligacionim odnosima i Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju na Kosovu, što je kasnije i potvrđeno (vidi slučaj „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“).

62. Međutim, jednostrano poništenje sporazuma, pre ispunjenja raskidnog uslova, prekršilo je novčani interes podnosilaca zahteva, koji je priznat zakonom i koji je predmet zaštite u članu 1. Protokola br. 1 (vidi slučaj „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“).
63. Sledstveno tome, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede člana 46. Ustava, u vezi sa članom 1. Protokola 1. Evropske povelje o ljudskim pravima.

ii. u pogledu prava na pravično suđenje

64. Podnosioci zahteva dalje tvrde da nisu ispeli da dobiju pravni lek za povredu njihovih imovinskih prava pred redovnim sudovima.

Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava, predviđa sledeće:

„1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.“

Član 6. Evropske povelje o ljudskim pravima

„Kada se određuju građanska prava i obligacije... svako ima pravo na pravično... saslušanje... preko... suda...“

65. Ustavni sud ponavlja da nije njegov zadatak na osnovu Ustava da postupa kao žalbeni sud, ili sud četvrte instance u pogledu odluka koje donesu redovni sudovi, uključujući Vrhovni sud. Generalno, „sudovi sude na osnovu Ustava i zakona“ (član 102. Ustava). Preciznije, uloga redovnih sudova je da tumače i primenjuju relevantne propise kako proceduralnog, tako i materijalnog prava (vidi, *mutatis mutandis*, García Ruiz protiv Španije [GC], br. 30544/96, stav 28, Evropski sud za ljudska prava [ESLJP] 1999-I).
66. Sa druge strane, „Ustavni sud je konačna vlast za tumačenje Ustava i saglasnost zakona sa Ustavom“ (član 112. stav 1. Ustava). Samim tim, Ustavni sud može samo da razmotri da li su dokazi predstavljeni na takav način i da li su postupci uopšte, gledano u celini, vođeni na takav način da su podnosioci zahteva imali pravično suđenje (vidi pored ostalih izvora, izveštaj Evropske komisije za ljudska prava u predmetu Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Zahtev br. 13071/87, usvojen 10. jula 1991. god.).
67. Prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, član 6. stav 1. EPLJP obavezuje sudove da obrazlažu svoje presude, ali se to ne može shvatiti kao uslov po kojem se mora detaljno opisati odgovor na svaki argument. Mera do koje postoji dužnost da se iznese obrazloženje može varirati u skladu sa karakterom odluke. Štaviše, potrebno je uzeti u obzir, između ostalog, raznovrsnost podnesaka koje parničar može izneti pred sudovima i razlike koje postoje među državama potpisnicama u pogledu pravnih odredbi, običajnih pravila, zakonskih mišljenja i izlaganja i sastavljanja presuda. Samim tim, pitanje da li sud nije ispunio obavezu da navede razloge, koja proizilazi iz člana 6. Povelje, može se odrediti samo u svetlu okolnosti predmeta (vidi slučaj „Ibrahimi i drugi“ i „Prokshi i drugi“, Ruiz Torija protiv Španije, presuda od 9. decembra 1994. godine, Serije A, br. 303-A, stav 29).
68. U konkretnom slučaju, podnosioci zahteva su zahtevali od redovnih sudova da reše njihov imovinski spor sa EKK-om. Podnosioci zahteva su posebno upućivali na odredbu člana 3. sporazuma, tvrdeći da Zakon o penziji kojim se uspostavlja fond za penzijsko i invalidsko

osiguranje još uvek nije usvojen. Tu činjenicu je potvrdio predstavnik nadležnog Ministarstva rada i socijalne zaštite.

69. Međutim, Vrhovni sud nije pokušao da analizira zahtev podnosioca zahteva sa te tačke gledišta, uprkos eksplicitnom upućivanju na to pred svakom drugom sudskom instancom. Umesto toga, Vrhovni sud je smatrao da je nesporna činjenica da je tužena strana (EKK) ispunila obaveze prema tužitelju, odnosno da je isplatila naknadu za platu, u skladu sa određenim periodom a koji je bio do uspostavljanja i funkcionisanja kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, počevši od 1. januara 2004. god.
70. Zadatak Ustavnog suda nije da odluči koji bi način bio najodgovarajući za redovne sudove da se bave argumentom podnosioca zahteva, tj. ispunjenje raskidnog uslova iz člana 3. sporazuma, čije ispunjenje je regulisano i članom 74. stavom 3. Zakona o obligacionim odnosima, gledano zajedno sa članom 18. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju iz 1983. god.
71. Međutim, ovaj Sud smatra da Vrhovni sud, zanemarivanjem ocene ovog stanovišta u celini, iako je bilo konkretno, odnosno i važno, nije ispunio svoje obaveze predviđene članom 6. stavom 1. EPLJP (vidi „*Ibrahimi i drugi*“, „*Prokshi i drugi*“, gore i Evropski sud za ljudska prava, presuda od 18. jula 2006. god. u slučaju Pronin protiv Ukrajine, Zahtev br. 63566/00).
72. U smislu gore navedenog, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EPLJP.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO DONOSI SLEDEĆU ODLUKU:

I. DA SPOJI ZAHTEVE;

II. DA OGLASI KAO

a) *prihvatljive* zahteve sledećih podnosioca zahteva:

KI 08/10 Isuf Mërlaku,
KI 16/10 Ragip Berisha,
KI 22/10 Bedri Berisha,
KI 36/10 Ali Tahiri,
KI 41/10 Smajl Grajqevci,
KI 45/10 Hasan Shala,
KI 53/10 Azem Fetahu,
KI 54/10 Zenel Bajgora,
KI 56/10 Vjollca Shala,
KI 57/10 Agim Visoka,
KI 58/10 Amit Krasniqi,
KI 59/10 Shaban Igrishta,
KI 60/10 Havë Islami,
KI 61/10 Ramush Shala,
KI 64/10 Hamdi Haxha,
KI 65/10 Gani Sahiti,
KI 66/10 Zoja Sollova,
KI 67/10 Isa Hajdari,
KI 68/10 Hajrije Sadiku,

KI 71/10 Blerim Hatipi i
KI 74/10 Time Bekaj

b) delimično prihvatljive zahteve sledećih podnosilaca zahteva:

KI 24/10 Ajvaz Krasniqi,
KI 27/10 Rasim Klinaku,
KI 42/10 Sherif Pllana,
KI 63/10 Halil Vrell i
KI 76/10 Ilaz Haliti.

III. DA USTANOVI

a) da je došlo do povrede člana 46. Ustava Republike Kosovo u vezi sa članom 1. Protokola 1. Evropske povelje o ljudskim pravima, u slučajevima svih podnosilaca zahteva, naime, Isuf Mërlaku, Ragip, Berisha, Bedri Berisha, Ajvaz Krasniqi, Rasim Klinaku, Ali Tahiri, Smajl Grajqevci, Sherif Pllana, Hasan Shala, Azem Fetahu, Zenel Bajgora, Vjollca Shala, Agim Visoka, Amit Krasniqi, Shaban Igrishta, Havë Islami, Ramush Shala, Halil Vrella, Hamdi Haxha, Gani Sahiti, Zoja Sollova, Isa Hajdari, Hajrije Sadiku, Blerim Hatipi, Time Bekaj i Ilaz Halili.

b) da je došlo do povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. Evropske povelje o ljudskim pravima u vezi sa istim podnosiocima zahteva koji su pretrpeli povredu člana 46. Ustava

III. Prolašava nevažećim presude Vrhovnog suda u sledećim predmetima:

KI 08/10 Isuf Mërlaku, Rev.br. 338/2008 od 11.02.2009.
KI 16/10 Ragip Berisha, Rev.br. 63/2009 od 11.02.2009.
KI 22/10 Bedri Berisha, Rev.br. 145/2008 od 13.04.2009.
KI 24/10 Ajvaz Krasniqi, Rev.br. 549/2008 od 10.03.2008.
KI 27/10 Rasim Klinaku, Rev.br. 470/2008 od 23.02.2009.
KI 36/10 Ali Tahiri, Rev.br. 271/2009 od 15.07.2009.
KI 41/10 Smajl Grajqevci, Rev.br. 41/10 od 23.02.2009.
KI 42/10 Sherif Pllana, Rev.br. 207/2009 od 29.06.2009.
KI 45/10 Hasan Shala, Rev.br. 45/2010 od 23.02.2009.
KI 53/10 Azem Fetahu, Rev.br. 38/2010 od 09.06.2010.
KI 54/10 Zenel Bajgora, Rev.br. 152/2009 od 13.04.2010.
KI 56/10 Vjollca Shala, Rev.br. 452/2008 od 23.02.2009.
KI 57/10 Agim Visoka, Rev.br. 57/2010 od 23.06.2009.
KI 58/10 Amit Krasniqi, Rev.br. 67/2008 od 10.02.2009.
KI 59/10 Shaban Igrishta, Rev.br. 442/2008 od 11.02.2009.
KI 60/10 Havë Islami, Rev.br. 154/2009 od 27.04.2009.
KI 61/10 Ramush Shala, Rev.br. 223/2008 od 27.01.2009.
KI 63/10 Halil Vrella, Rev.br. 252/2008 od 10.02.2009.
KI 64/10 Hamdi Haxha, Rev.br. 66/2009 od 11.02.2009.
KI 65/10 Gani Sahiti, Rev. br 65/2009 od 16.03.2010.
KI 66/10 Zoja Sollova, Rev.br. 103/2009 od 17.03.2009.
KI 67/10 Isa Hajdari, Rev.br. 469/09 od 10/03/2010.
KI 68/10 Hajrije Sadiku, Rev.br 137/2008 od 27.01.2009.
KI 71/10 Blerim Hatipi, Rev.br. 542/2008 od 23.02.2009.
KI 74/10 Time Bekaj, Rev.br. 42/2009 od 11.02.2009.
KI 76/10 Ilaz Halili, Rev.br. 432/2008 od 10.02.2009.

IV. VRAĆA ove presude Vrhovnom sudu na ponovno razmatranje u skladu sa presudom ovog Suda;

V. OSTAJE u potpunosti posvećen pitanju očekujući izvršenje tog naloga.

Ova presuda stupa na snagu odmah po uručenju strankama.

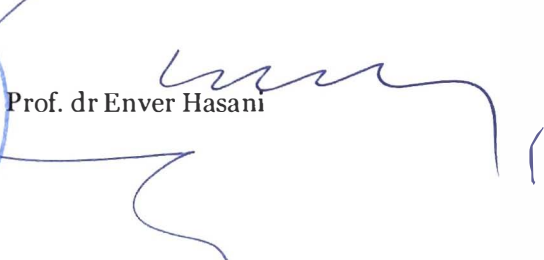
Sudija izvestilac

M. Sc. Kadri Kryeziu

Predsednik Ustavnog suda

Prof. dr Enver Hasani